

Internasjonal årsmelding 2020

Først publisert: 14.10.2021

Sist faglig oppdatert: 14.10.2021

Innhold

1. Forord fra helsedirektøren	3
2. Om årsmeldingen	4
3. Internasjonal helse i direktoratet	5
4. Prioriterte internasjonale fagområder og arbeidsflater	6
5. Internasjonalt arbeid i 2020	9
6. Hva mener divisjonsdirektørene i direktoratet blir viktig fremover?	17

Forord fra helsedirektøren

2020 var et krevende år i nasjonal og internasjonal helsesammenheng. Covid-19-pandemien rammet alle verdens regioner og land. En global innsats for å begrense smitte, sykdom og dødsfall ble iverksatt.

I skrivende stund har koronaviruset ført til mer enn 200 millioner sykdomstilfeller og over 4 millioner dødsfall. Smitteverntiltak og en ny pandemisk hverdag førte også til store innskrenkninger i samfunnslivet.

Pandemien har understreket at landene som deltar i globalt helsesamarbeid er gjensidig avhengige av hverandre.

Siden starten av pandemien har Helsedirektoratet samarbeidet med andre land og internasjonale organisasjoner på en rekke fagområder for å beskytte liv og helse i Norge, og for å bidra til at pandemiens konsekvenser ble begrenset i internasjonal sammenheng. I tillegg har direktoratet arbeidet for å ivareta internasjonalt samarbeid på andre viktige helsefagområder.

Rapporten gir både et innblikk i bredden i Helsedirektoratets arbeid for 2020 og peker på områder som vil bli viktige for vår innsats for god helse og gode liv i årene som kommer.

God lesning,
Bjørn Guldvog

Om årsmeldingen

2020 har vært sterkt preget av covid-19. Pandemien har synliggjort hvor viktig internasjonalt samarbeid er, samt betydningen og gevinstene som kommer av å arbeide tett på internasjonale fora og aktører for å utarbeide og iverksette helsepolitikk. Dette gjenspeiles også i Helsedirektoratets tildelingsbrev for 2021, der Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) vektlegger internasjonalt samarbeid om helse sterkere enn før.

HOD lanserte i 2021 en internasjonal strategi for perioden 2021-2025. Strategien angir strategiske satsningsområder, som vil være førende for departementets internasjonale arbeid.

Målet med rapporten er å gi et overordnet bilde av internasjonalt samarbeid, arbeidsflater og oppgavefordeling innad i direktoratet for 2020, inkludert arbeid utført i forbindelse med covid-19-pandemien. Videre gis det en beskrivelse av hvordan direktoratet i 2020 arbeidet med fagområdene som prioriteres i HODs internasjonale strategi. I siste del av årsmeldingen skisseres divisjonenes satsningsområder for internasjonalt samarbeid fremover.

Internasjonal helse i direktoratet

Internasjonalt arbeid utføres i tråd med tildelingsbrevet fra HOD. Som fag- og myndighetsorgan innen helse har Helsedirektoratet en rådgivende funksjon for HOD i internasjonalt helsesamarbeid.

Forventningene til direktoratet ble tydeliggjort i tildelingsbrevet for 2021: "Helsedirektoratet skal prioritere og koordinere det internasjonale helse- og beredskapssamarbeidet. I det internasjonale samarbeidet skal Helsedirektoratet delta på aktuelle internasjonale arenaer og bidra med innspill til departementet om internasjonale prosesser ut fra sin rolle som fagmyndighet".[1]

Pandemien har vist at Norge er gjensidig avhengig av andre land og organisasjoner. Internasjonal innsats kan føre til utvikling og bedring av nasjonal helse- og beredskap. Internasjonalt samarbeid er viktig for å knytte kontakter, tilegne oss ny kunnskap og bidra til utviklingen globalt. Slik kunnskap er også avgjørende når direktoratet skal utføre sin normerende rolle.

I arbeid opp mot EU, EØS, og Verdens helseorganisasjon (WHO) samarbeider Helsedirektoratet med HOD, Utenriksdepartementet (UD), Folkehelseinstituttet (FHI), Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), og sivilsamfunnsorganisasjoner med flere.

Arbeidsfordelingen i Helsedirektoratet er at internasjonalt fagansvar ligger i avdelingen som har ansvar nasjonalt.

Avdeling global helse og dokumentasjon (ASGH) er Helsedirektoratets fagavdeling for global helse. Avdelingen skal bidra til at det internasjonale arbeidet i direktoratet har god kvalitet. Avdelingen er kontaktpunkt og rådgiver i internasjonale saker, koordinerer definerte deler av direktoratets internasjonale arbeid, og bidrar til at dette utføres på en god faglig måte.

Helsedirektoratets avdelinger har internasjonale kontakter for å styrke intern koordinering og informasjonsdeling. Disse mottar på avdelingenes vegne faglig informasjon samt invitasjoner til ulike arenaer, seminarer og kurs under EU og WHO.

[1] HODs tildelingsbrev til Helsedirektoratet, side 6.

Prioriterte internasjonale fagområder og arbeidsflater

4.1

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål består av 17 hovedmål og 169 delmål med overordnet hensikt å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftsmålene har en sentral rolle i norsk utenrikspolitikk. Helseforvaltningen følger først og fremst opp bærekraftsmål 3, som skal sikre god helse og fremme livskvalitet for alle.[1] I tillegg følges andre helserelaterte bærekraftsmål opp gjennom folkehelsearbeidet, som omhandler temaer som ernæring (bærekraftsmål 2), rent vann og gode sanitærforhold (bærekraftsmål 6) og mindre ulikhet (bærekraftsmål 10), som blant annet tar for seg produksjon og bruk av legemidler for å motvirke antibiotikaresistens, å redusere ulikheter innen helsetilbud, og å sikre tilgang til effektive legemidler. Norge har i en årrekke bidratt til å finansiere WHO's arbeid innen klima, miljø og helse (bærekraftsmål 13).

Norsk utviklingspolitikk for helse omhandler hovedsakelig forebygging av smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer, reduksjon av barne- og mødredødelighet, styrke seksuell- og reproduktiv helse og rettigheter, tilstrebe universell helsedekning og styrke global helsesikkerhet.[2] I tillegg bidrar Norge og Helsedirektoratet på flere helseområder i FN/WHO, blant annet gjennom arbeid mot antimikrobiell resistens, arbeidsgruppe for aldring og FNs narkotikakommisjon (CND).

I nasjonal sammenheng følges bærekraftsmål 3 opp i henhold til regjeringens fire prioriterte delmål, som er smittsomme sykdommer, ikke-smittsomme sykdommer, rus og psykisk helse, og forurensing av luft, jord og vann. Utvikling rapporteres til FN årlig. I 2021 lanserte regjeringen ny handlingsplan for bærekraftsmålene. [3]

[1] [Prop. 1 S \(2020–2021\) - regjeringen.no](#)

[2] [Prop. 1 S \(2020–2021\) - regjeringen.no](#)

[3] [Meld. St. 40 \(2020–2021\) - regjeringen.no](#)

4.2

HODs internasjonale strategi

Helse- og omsorgsdepartementet lanserte i 2021 sin nye internasjonale strategi for 2021-2025. Overordnet skal HODs internasjonale arbeid bidra til god folkehelse, samt økt kompetanse, kapasitet og kvalitet i helse- og omsorgstjenesten, og i helserelaterte tjenester, både nasjonalt og globalt.

Strategien tydeliggjør de helhetlige retninger og ambisjoner for departementets internasjonale arbeid i denne perioden, og fremhever seks satsningsområder som skal være førende for den norske internasjonale satsningen på helsefeltet; universell helsedekning, helsesikkerhet og -beredskap,

ikke-smittsomme sykdommer (NCD), digital helse, grønn helse, samt forskning og innovasjon. Helsedirektoratet har gitt tilbakemelding i utforming av strategien. Den vil være førende for direktoratets internasjonale arbeid i tidsperioden og reflektere at helsearbeid i tiden fremover vil kreve økt samarbeid på tvers av landegrensene.

Strategien beskriver et situasjonsbilde med aktuelle utfordringer innen internasjonal helse, herunder spesielt fokus på covid-19-pandemien og FNs 17 bærekraftsmål. Det understrekes at pandemien har vist hvor viktig internasjonal samhandling på helsefeltet er og betydningen av EU og WHO i dette arbeidet. Det legges også særlig vekt på Nordområdene som en viktig arena for Norges internasjonale helsearbeid. HODs strategi vektlegger også en internasjonal situasjonsanalyse med sterkt press mot den multilaterale liberale verdensordenen, hvor vi ser en økende grad av politisering av saker innen helse. Dette setter nye krav til Norge og helseetatene, og krever en tydeligere prioritering av saker og på hvilke arenaer Norge engasjerer seg.

4.3

De viktigste arenaene for internasjonalt samarbeid

EU og EØS-midlene

Norge har gjennom EØS-avtalen knyttet seg tett opp mot den helserelaterte politikken på EU-nivå. Utover det regelbundne er Norge involvert i helsesamarbeid på flere områder med EU (program, byrå, nettverk og felles tiltak). Helsedirektoratet er nasjonalt kontaktpunkt for EUs helseprogram og deltar i flere samarbeidsprosjekter (Joint Actions) i programmet. Samarbeid under EUs helseprogram gir mulighet for erfaringsutveksling og kompetanseoverføring som medfører gjensidig nytte for partene.

Under EØS-midlene er Helsedirektoratet i programperioden 2014–2021 (implementering til 2024) donorprogrampartner i Estland, Slovakia, Polen og Romania. EØS-midlene har to overordnede hovedmål: sosial og økonomisk utjevning i Europa, og styrket samarbeid og bilaterale bånd mellom Norge og mottakerlandene. Helsedirektoratets oppgave er å gi råd til mottakerland ved utforming og gjennomføring av programmene samt å legge til rette for nettverksbygging og kompetanseoverføring mellom aktører i Norge og mottakerlandene. Helsedirektoratet deltar også i flere prosjektsamarbeid under EØS-midlene.

Verdens helseorganisasjon (WHO)

I HODs internasjonale strategi for 2021-2025 understrekes behovet for et sterkt WHO, og at Norge bør støtte WHOs ledende og koordinerende rolle i internasjonalt helsearbeid. Direktoratets fagavdelinger bidrar med å utarbeide håndnotater for norsk instruks til deltakelse i WHOs styremøte, helseforsamling, og WHO EUROs regionalkomité. Direktoratet deltar vanligvis i Norges WHO-delegasjon.

Nordiske nettverk og samarbeid

HODs internasjonale strategi for 2021-2025 fremhever Norden som en sentral arena for å styrke kompetanse og konkurransekraft. Det påpekes også at arbeidet som utføres på nordisk nivå i økende grad er viktig for internasjonal deltakelse i det europeiske og globale samarbeidet. Helsedirektoratet deltar i flere

nordiske samarbeidsprosjekter, blant annet nordisk merkevarestrategi for Nøkkelhullet, nordiske næringsstoffanbefalinger (NNR), nordisk statistiksamarbeid (NOMESKO og NOSOSKO), og beredskapssamarbeid (Svalbard-gruppen).

Internasjonalt arbeid i 2020

5.1

Covid-19-pandemien

Gjennom covid-19-pandemien har internasjonalt samarbeid vært sentralt for å håndtere pandemien, fatte gode beslutninger og utvikle grunnlag for valg av strategi. Her gis en oversikt over innrapportert internasjonalt samarbeid under pandemien. Listen er ikke uttømmende, men gir en pekepinn på hvordan direktoratet har benyttet internasjonale nettverk og møteplasser i håndteringen av pandemien.

I begynnelsen av pandemien (mars 2020), arrangerte Helsedirektoratet webinar for norsk helsepersonell der ansatte fra intensivavdeling i Milano delte erfaringer om håndtering av covid-19-pandemien.[1] Tilsvarende informasjonsdeling fant sted i november, da om en intensivavdeling i Stockholms håndtering av pandemien[2].

Helsedirektøren har deltatt i månedlige møter med de nordiske helsedirektørene med hensikt å diskutere og utveksle erfaring fra pandemien.

Smittevernteamet har vært ansvarlig for vurderinger og tiltak i forbindelse med covid-19-pandemien. Det internasjonale situasjonsbildet har blitt løpende fulgt med på i oppgaveløsningen ved å sammenligne erfaringer fra andre land som har ligget noe foran oss i pandemiutviklingen.

Som ledd i direktoratets følge-med og følge-opp system er det laget månedlige rapporter som gir et internasjonalt situasjonsbilde av covid-19-pandemien. Direktoratet har deltatt på en rekke arenaer for å samle informasjon. For eksempel i EUs Health Security Committee, samt i direkte kontakt med andre land og organisasjoner. Rapporter fra ambassader og de norske delegasjonene i Genève og Brussel (WHO, EU) har vært en del av kildegrunnet. Formålet med rapportene har vært å bidra til økt kunnskap om hvordan andre land og organisasjoner arbeider i håndtering av pandemien. Det er også løpende fulgt med på utviklingen i utvalgte land ved utarbeiding av ukentlige situasjonsvurderinger.

Det har vært arbeidsgrupper bestående av Helsedirektoratet og FHI som har sett på tiltak for sårbare grupper i andre land, samt normerende produkter fra blant annet WHO, EU og European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC).

Direktoratet har samarbeidet med det nordiske nettverket Nordic Working Group on Mental Health som blant annet har drøftet selvmordsforebygging og utfordringer for psykisk helse under covid-19.

Helsedirektoratet ivaretar Norges deltakelse i, og oppfølging av, arbeid i Europarådets komite for bioetikk (DH-BIO). I løpet av 2020 har komiteen kommet med flere uttalelser om covid-19.[3]

Direktoratet deltar i EU-kommisjonens hasteutlysning om Population Health Information Research Structure ([PHIRI](#)), som skal sikre best mulig kunnskap for forskning om befolkningens helse under covid-19. Herunder er det etablert et uformelt rapid response nettverk som møtes ukentlig for å utveksle informasjon fra de drøyt 30 medlemslandene. Dette har vært en suksessfaktor for å hurtig kunne agere på endring og utvikling i Europa under pandemien.

[1] <https://medium.com/helseaktuelt/m%C3%B8te-for-norsk-intensivpersonell-covid-19-fdb8257285d9>

[2] [Covid-19-pandemien: webinar om håndteringen av pandemien \(vimeo.com\)](#)

[3] Uttalelser: [1680a18f47 \(coe.int\)](#) og [1680a12717 \(coe.int\)](#), webinar: [Webinar: COVID-19 and public debate - Lessons learned and preparedness - Newsroom \(coe.int\)](#)

5.2

Utvalgte aktiviteter under satsningsområdene i HODs internasjonale strategi

I HODs internasjonale strategi for 2021-2025 identifiseres seks strategiske satsningsområder for internasjonalt helsearbeid: universell helsedekning, helsesikkerhet og -beredskap, ikke-smittsomme sykdommer, digital helse, grønn helse, samt forskning og innovasjon. I denne seksjonen gir vi eksempler på aktiviteter i direktoratet som er relevant for de enkelte satsningsområdene.

Noen aktiviteter favner flere satsningsområder, som Donor Program Partner (DDP)-arbeidet i Polen og Romania under EØS-midlene, hvor vi støtter mottakerlandene med å utvikle og implementere allsidige og brede helseprogrammer. Helsedirektoratet er også prosjektpartner under disse programmene (omtales under aktuelle satsningsområder). Tilsvarende vil deltakelsen i [Joint Action NFP4Health](#) knyttet til EUs nye helseprogram EU4Health favne alle de seks satsningsområdene. Helsedirektoratet deltok også i styremøte, helseforsamling og regionalkomitemøte i WHO. Saker hvor direktoratet var ansvarlige for forberedelser inkluderte universell helsedekning, eliminering av livmorhalskreft, sunn aldring og nevrologiske lidelser.

Universell helsedekning

Tilgang til legemidler

KF-divisjonen er ansvarlig for fagområdet legemidler. Herunder deltar de i den nordiske arbeidsgruppen for Exchange of information and Experiences in the Medicines Area (WGEMA). Divisjonen utformer også det norske bidraget til rapporten Pharmaceutical shortages in the Nordic countries- WGEMA workstream preparedness. Rapporten ble slutført i juni 2021. De er nasjonal kontakt og stiller i aktuelle styringskomiteer for Joint Procurement Agreements (JPA) under EU-anskaffelser av blant annet medisinsk utstyr og legemidler innen EU/EØS.

Divisjonen leder direktoratets arbeid med en mulighetsstudie for antibiotikaproduksjon. Studien ser på globale markedsforhold, muligheter for samarbeid i Norden og Europa, samt samarbeid med internasjonale organisasjoner. KF-divisjonen vurderer behovet for beredskapslagring i primærhelsetjenesten. Det skal i den forbindelse vurderes om det i særskilte tilfeller bør lagreføres enkelte virkestoff. Vurderingen skal gjøres i lys av lagrenes omfang og igangsatt arbeid på legemiddelberedskapsområdet på europeisk nivå.

Videre deltar KF-divisjonen på møter i Nordisk legemiddelforum. De vurderer innhold i legemiddellisten, og fornyer status for import- og eksporttillatelser i forbindelse med nødhjelp. Divisjonen utarbeider også et notat om legemiddelberedskap i de andre nordiske landene som omhandler arbeidsfordeling og prosesser iverksatt under covid-19, samt videre planer.

Helsepersonell

Det norske helsevesenet har et stort behov for helsepersonell, og er derfor avhengig av utenlandsk arbeidskraft. Innenfor autorisasjonsområdet, som er forankret i Divisjon helseøkonomi og kompetanse (HK), er det sentrale internasjonale samarbeidet først og fremst knyttet til Norges forpliktelser gjennom EØS-avtalen, og EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv om gjensidig godkjenning av yrkeskvalifikasjoner. Et annet viktig samarbeid innenfor samme felt foregår på nordisk nivå, også her i sammenheng med godkjenning av yrkeskvalifikasjoner etter EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv. For Norge bidrar de internasjonale avtalene til å sikre mobilitet og fri flyt av arbeidskraft slik at utenlandsk helsepersonell som har de nødvendige kvalifikasjoner, gis mulighet til å arbeide i det norske helsevesenet.

Innen spesialistutdanning har Helsedirektoratet ansvar for spesialistgodkjenning av leger, tannleger og sykepleiere. Divisjonen behandler søknader fra personell med utdanning fra land innenfor EØS-området, og fra land utenfor EØS. Søknadene vurderes opp mot de norske kravene til spesialistgodkjenning. HK-divisjonen behandler også søknader om lisens for leger med spesialistkompetanse/godkjenning fra utlandet, hvor Norge har et særskilt behov for kompetanse. Ulike land er avhengig av å kommunisere fra sak til sak når det gjelder godkjenning av helsepersonell. Innen EU benyttes IMI (Internal market information system) som kommunikasjonsplattform. HK deltar videre i tre grupper som diskuterer mer overordnede problemstillinger:

- European Network of Medical Competent Authorities (ENMCA). En av sakene som har vært diskutert, er de ulike lands utfordringer/tilpasninger i utdanningen med tanke på covid19.
- Nordisk gruppe for helsepersonell (NGH), med mandat fra Nordisk ministerråd
- Federation of European Dental Competent Authorities and Regulators (FEDCAR).

Divisjon analyse og samfunn (AS) ledet i 2020 en WHO-ekspertgruppe for evaluering av WHO's kode for internasjonal rekruttering av helsepersonell. Evalueringen viste at koden fortsatt er effektiv og i økende grad relevant, og bidro til å aktualisere behovet for at rekruttering er mer etisk og bedre regulert. Norge bidro til å oppdatere WHO's liste over land med kritisk mangel på helsepersonell. I forbindelse med behandling av rapporten under Verdens helseforsamling ble funnene presentert for medlemslandenes delegasjoner til FN i Genève.

AS-divisjonen har varaplass i styret for Working for health multi partner trust fund, der Norad har styreplassen. Det er et trepartssamarbeid mellom WHO, OECD og ILO (International Labour Organization). Programmet arbeider med å utvikle globale fellesgoder samt tilby faglig støtte til lav- og mellominntektsland på regionalt og landnivå. Mål for programmet er blant annet å øke datagrunnlaget om helsepersonell, legge til rette for at det utdannes og ansettes flere helsearbeidere, forbedre arbeidsvilkår, og møte utfordringer relatert til migrasjon av helsepersonell.

AS-divisjonen deltar i en ekspertgruppe for Health Systems Performance Assessment (HSPA) i regi av EU (DG SANTE). Deltakelse inkluderer fire faste årlige møter, samt bidrag med nasjonal informasjon til årlige temarapporter. Tema i 2020 var måling av "Access to health care" og i 2021 er temaet "Preventive Care". Møtene består av oppfølging av årets tema, presentasjoner fra utvalgte land om systemer og publikasjoner (Health system performance). I tillegg presenteres innspill fra OECD, WHO, og European Observatory aktuelle rapporter eller pågående arbeid.

Helsedirektoratet ved Helsedirektøren og KF-divisjonen deltar på EUs helsedirektørmøte (Chief Medical, Nursing and Dental Officers) to ganger i året.

Sosiale ulikheter i helse

Divisjon folkehelse og forebygging (FF) har jobbet med å forberede en avtale som partner i et prosjekt for å redusere sosiale helseulikheter i Polen. Prosjektet skal finansieres av det polske helseprogrammet under EØS-midlene. Det vil bestå av to hovedbolker; å styrke det tverrfaglige, lokale arbeidet for å redusere sosiale ulikheter i helse og utvikle elektronisk system for å utarbeide fylkes- og kommunevis

folkehelseprofiler. Dette vil gjøres i samarbeid med FHI. Prosjektet vil bidra til å styrke den universelle helsedekningen i Polen.

Helsedirektoratet er sammen med Folkehelseinstituttet prosjektpartner under EØS-midlene i Romania. Prosjektet har som målsetning å styrke nasjonalt nettverk for primærhelsetjeneste, som igjen skal bidra til å bedre helsestatus for befolkningen, inkludert sårbare grupper. Prosjektstart var i 2020, og dreide seg i all hovedsak om planlegging av kommende aktiviteter.

Helsedirektoratet er medlem i det europeiske folkehelsenettverket EuroHealthNet. Nettverket jobber for å fremme folkehelsen og redusere sosiale ulikheter i helse, og har medlemmer fra en rekke europeiske land. EuroHealthNet følger policy-utviklingen i EU nøye, og tilrettelegger blant annet for samarbeid under EU-programmene. Medlemskapet er forankret i AS- og FF-divisjonene.

Høyspesialiserte tjenester

Divisjon kvalitet og forløp (KF) er med i nordisk samarbeid og European Reference Network om sjeldne diagnoser og sykdommer og høyspesialiserte sykehustjenester. KF-divisjonen deltar i nordisk (Scandiatransplant) og europeisk (EUs Competent Authority og Europarådets CD-P-TO) samarbeid om organonasjon og transplantasjon.

Blod, celler og vev

AS-divisjonen deltar i EUs myndighetsmøter for blod, celler og vev. Formålet med arbeidet er å sikre at det skal være trygt og sikkert å gi og motta blod, celler og vev både i og utenfor Norge. EUs direktiver for kvalitet og sikkerhet av blod, celler og vev harmoniserer regelverk på området, og implementering av regelverket følges opp gjennom rapporteringer og møter. I 2020 foregikk møtene digitalt. Covid-19 og bruk av konvalesent plasma var sentrale tema på blod-området. Kommisjonen har startet prosess rundt revisjon av regelverket for blod, celler og vev og dette arbeidet vil vi fortsette å følge i 2021.

Persontilpasset medisin

AS-divisjonen formidler Norges arbeid innen persontilpasset medisin på nasjonale og internasjonale arenaer. Divisjonen er også myndighetskontakt innen persontilpasset medisin i Norge ovenfor ulike internasjonale aktører, og leder Norges arbeid innen 1+ million genomes (EU-deklarasjon) sammen med nasjonal forskningskontakt i RHF-enes Kompetansenettverk for persontilpasset medisin.

Helsesikkerhet og beredskap

Det internasjonale helsereglementet (IHR)

KF-divisjonen deltar i Strengthened International Health Regulations and Preparedness in the EU (SHARP Joint Action). Dette omhandler implementering av det internasjonale helsereglementet (IHR). Divisjonen har sammen med CBRNE-senteret ansvar for å utrede hvorvidt det kan opprettes en plattform for utveksling av erfaringer mellom eksperter over landegrensene (The feasibility of the expert clinical support service). Videre er divisjonen sammen med FHI ansvarlig for Veterinærinstituttets deltagelse i arbeidspakke om laboratorieberedskap for kriser.

Antimikrobiell resistens

KF-divisjonen er ansvarlig for forebygging av antimikrobiell resistens. Divisjonen er også sammen med FHI prosjektpartner under EØS-midlene i Polen på området antimikrobiell resistens og vaksinasjon. Divisjonen har videre deltatt i styringsgruppen for [EU JAMRAI](#) (Joint Action Antimicrobial Resistance and Healthcare-Associated Infections), som nå er avsluttet.

Legemiddelberedskap

KF-divisjonen bidrar også i den videre oppfølgingen av [Nasjonal legemiddelberedskap: Delrapport: Legemiddelproduksjon](#) fra februar 2020. Sammen med de andre sentrale aktørene i legemiddelberedskapen, kartlegger også divisjonen det norske arbeidet med legemiddelberedskap, herunder håndtering av mangelsituasjoner og skissering av aktørenes ansvarsområder. Arbeidet vil danne utgangspunkt for Norges rolle i det nordiske og europeiske samarbeidet. Målet er å utvikle et forslag til hovedpunkter for Norges overordnede arbeid internasjonalt, og er en oppfølging av utredningen Nasjonal legemiddelberedskap- vurderingen og anbefalinger fra 2019.

Håndtering av biologiske og kjemiske terrorangrep

Helsedirektoratet er koordinator for [Joint Action TERROR](#). I dette arbeidet deltar 17 europeiske land og 31 etater i åtte arbeidspakker. Planleggingen startet i 2020 og prosjektet varer i tre år. Målet med arbeidet er å styrke de europeiske landenes felles helseberedskap og bedre tverrsektoriell håndtering av eventuelle biologiske og kjemiske terrorangrep.

Akuttmedisin

Helsedirektoratet leder WHO-EURO sitt strategiske arbeid med å utvikle Emergency Medical Teams (EMT), en ordning hvor forsterkede helseressurser på kort varsel kan sendes til områder rundt om i verden med behov for hjelp. EU har gitt Norge i oppdrag å utvikle og drifte EU sin kapasitet for transport av pasienter med høyrisiko smitte innad i EU. Flyet som blir plassert i Norge vil samtidig styrke norsk beredskap. Norge har bidratt internasjonalt ved å sende NOR-EMT til Italia og Hellas, og medisinsk utstyr etter eksplosjonen i Libanon.

Divisjon digitalisering og helseregistre (DH) og AS-divisjonen deltar i nordisk samarbeid om akuttmedisin. Arbeidet omhandler deling av data, informasjonsmodeller og utvikling av nordiske indikatorsett.

Ikke-smittsomme sykdommer

FF-divisjonen er ansvarlig for koordinering av ikke-smittsomme sykdommer (NCD) og gir innspill til saker som behandles på verdens helseforsamling og styremøter i WHO. Divisjonen har også bidratt i arbeidet med UDs strategi for ikke-smittsomme sykdommer.

Ernæring og kosthold

FF-divisjonen deltar i WHO's European Salt Action Network (ESAN), samt i europeisk WHO-nettverk for å redusere markedsføring av usunn mat og drikke til barn, WHO's European Action Network on Reducing Marketing Pressure on Children.

Divisjonen deltar i Nordisk arbeidsgruppe for kosthold, mat og toksikologi (NKMT) under Nordisk Ministerråd, herunder arbeid med iverksetting av strategi for Safe and healthy food and diet in a sustainable food system 2020-2024. Divisjonen leder også arbeidet med oppdatering av de nordiske ernæringsanbefalingene (NNR). Prosjektets overordnede mål er å bedre folkehelsen i de nordiske og baltiske landene ved å bedre kostholdet og redusere forekomsten av kostholdsrelaterte ikke-smittsomme sykdommer og næringsstoffmangler. I tillegg til en systematisk kunnskapsgjennomgang av

sammenhengen mellom kosthold og helse, vil miljøaspektet av bærekraft også integreres i kostrådene. Arbeidet forventes ferdigstilt i desember 2022.

Kreft

KF-divisjonen deltar på flere arenaer innen kreftområdet. Deriblant Europakommisjonens kreftplan Europe's Beating Cancer Plan og iPAAC – Innovative partnership against cancer, i Nordisk samarbeid omkring pakkeforløp for kreft: Nordic collaboration cancer pathways og nordisk samarbeid om organdonasjon og transplantasjon.

Divisjonen deltar i et prosjekt under EØS-midlene i Romania med å utarbeide retningslinjer for helsepersonell, opplæring i bruk av utstyr, og trening av personell i behandling av barnekreft.

Tobakk

FF-divisjonen deltar i EU-kommisjon om tobakksdirektivet, EUs Joint Action Tobacco Control, WHO's tobakkkonvensjon som også tar for seg protokoll om ulovlig handel, og deltar i nettverk for nordiske tobakksmyndigheter. Divisjonen tilbyr også åpen kildekode for "Slutta-app" for røykeslutt, slik at den kan benyttes av andre land.

Alkohol

Internasjonal aktivitet på alkoholområdet var begrenset i 2020 pga. covid-19-pandemien. Nordisk Rusmiddelseminar (NRS) 2020 var planlagt sammen med Nordisk folkehelsekonferanse på Island, men er utsatt til 2022.

Narkotika

Direktoratet deltok på FNs narkotikakommisjons årlige møte i Wien. Den norske delegasjonen ble dette året ledet av helseminister Bent Høie, og orientering om den norske prosessen rundt en mulig rusreform var en hovedsak for den norske deltakelsen. Internasjonalt var spørsmål om nedregulering av enkelte cannabis-stoffer blant de viktigste og mest omstridte punktene på agendaen.

Forebygging av vold og radikaliserings

Helsedirektoratet ved FF-divisjonen forvalter WHO-porteføljer på områdene Violence prevention og Mental health (Focal person for violence prevention og National Counterpart for mental health). Divisjonen leder arbeidet i Nordisk gruppe om forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme, og deltar i arbeidet i Nordic Working Group for Mental Health.

Avdeling psykisk helse og rus forvalter er Donor Programme Partner under EØS-midlene i to land, Estland og Slovakia, på området vold i nære relasjoner (siden 2011).

Digital helse

Styrke infrastruktur for helseinformasjon

Divisjon digitalisering og helseregistre (DH) deltar i [JointAction InFact](#) der også FHI er representert.

Helseregistre

DH- og AS-divisjonene deltar i [JointAction TEHDaS](#), i samarbeid med HOD, FHI og direktoratet for e-helse.

Digitalt behandlingstilbud

KF-divisjonen deltar i utvikling av faglige råd og utdanning av behandlere i lavterskeltjeneste og digitalt behandlingstilbud for personer med seksuelle interesser for barn (Detfinneshjelp.no). Behandlingstilbudet er utviklet i samarbeid med nasjonale og internasjonale fagmiljøer og bygger blant annet på behandlingsopplegget Stand Strong, Walk Tall: Prehabilitation for a Better Future fra New Zealand.

Velferdsteknologi

KF-divisjonen deltar i regi av Nordisk ministerråd i samarbeid om medisinsk avstandsoppfølging med de øvrige landene i Norden. Prosjektet heter "Vård och omsorg på distans" og ledes av Sverige. Nasjonalt velferdsteknologiprogram representerer Norge i dette arbeidet. Prosjektet omhandler kroniske, ikke-smittsomme sykdommer, men kan muligens utvides til for eksempel covid-19. Nasjonalt velferdsteknologiprogram samarbeider også med de øvrige nordiske landene under ledelse av Nordens Välfärdscenter i Sverige om "Nordic benchmark välfärdsteknologi" som sammenligner implementeringstakt. Fremover vil kvalitet på arbeidet med velferdsteknologi i de forskjellige nordiske landene bli fulgt med på.

DRG-system

HK-divisjonen styrer Helsedirektoratets deltakelse i nordisk samarbeid om diagnoserelaterte grupper (DRG), et pasientklassifiseringssystem hvor sykehusopphold eller polikliniske konsultasjoner klassifiseres i grupper som er medisinsk meningsfulle og ressursmessig tilnærmet homogene, og danner grunnlaget for innsatsstyrt finansiering. De nordiske landene, med Latvia og Estland som assosierte deltagere, samarbeider om utvikling og vedlikehold av DRG-systemet for døgn- og dagbehandling.

Grønn helse

AS-divisjonen følger med på kunnskapsutviklingen nasjonalt og internasjonalt om klimaendringers betydning for folkehelse og helsesystemer, herunder hvordan sektoren kan tilpasse seg et klima i endring, redusere klimagassutslipp og motvirke de negative følgene for helse. Helsedirektoratet arrangerte et webinar om helse, miljø og klima med innlegg fra blant annet WHO. Seminaret rettet seg mot helsepersonell, ledere i helse- og omsorgssektoren, og andre interesserte.

Helsedirektoratet har også andre aktiviteter med relevans for grønn helse, for eksempel knyttet til forebyggende folkehelsearbeid (herunder kostråd) og utvikling av bærekraftige helse- og omsorgstjenester, eksempelvis innsats for å motvirke unødig diagnostikk og behandling.

Forskning og innovasjon

Global helse

Et av partnerskapene under Horisont Europa er EU-Africa Global Health Partnership. Forløperen var ([The European & Developing Countries Clinical Trials Partnership](#)). Helsedirektoratet har siden [EDCTP1](#) representert Norge i styret. De siste årene har direktoratet deltatt som vara, med Forskningsrådet som hovedrepresentant. ASGH bistår Forskningsrådet i drøftinger tilknyttet nytt program - Global Health EDCTP3 Joint Undertaking.

Vold og traumatisk stress

HK-divisjonen forvalter grunntilskudd til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF). Sentrene bidrar ved hjelp av tilskuddene, og egne forskningsmidler, til internasjonalt forskningssamarbeid på disse feltene. Blant annet har NKVTS støttet franske kolleger med sin kunnskap og erfaring innen forskning på katastrofer, terror og stressmestring. NSSF har inngått i European Alliance Against Depression og tilgjengeliggjort selvhjelpsprogrammet [iFightDepression](#).

Bioteknologi og biomedisin

Gjennom arbeidet i Europarådets komité for bioetikk (DH-BIO) følger AS-divisjonen utviklingen innen biomedisin og bioteknologi, hvor gode etiske og juridiske rammer er spesielt viktig. I 2020 har DH-BIO arbeidet via digitale møteplattformer. Komiteen har arbeidet videre med protokoll for å redusere bruk av tvang på psykisk helsevernområdet, og Norge har gitt innspill både skriftlig og i møter. Komiteen arbeider også med problemstillinger knyttet til genredigering.

I 2020 har DH-BIO også arbeidet med etiske spørsmål og menneskerettigheter knyttet til covid-19 pandemien, og har bl.a. gitt en uttalelse om dette. Komiteen har arrangert webinarer knyttet til covid-19 pandemien, som har fokusert på problemstillinger knyttet til testing og helsekunnskap.

Genmodifiserte organismer (GMO)

AS-divisjonen har ansvar for forvaltning av regelverk om innesluttet bruk av genmodifiserte organismer. Divisjonen deltar på EUs myndighetsmøter på området, og andre relevante EU-møter om temaet. I 2020 har vi bl.a. spilt inn til EU om endringer i regelverket når det gjelder nye genomiske teknikker

Hva mener divisjonsdirektørene i direktoratet blir viktig fremover?

Som ledd i arbeidet med årsmeldingen ble divisjonene invitert til å spille inn fremtidige prioriteringer på det internasjonale området. I tillegg presenterte AS-divisjonen i juni 2021 HODs internasjonale strategi og hovedprioriteringer under EU4Health i divisjonsledermøter. De mottatte innspillene illustrerer noe av den levende faglige diskusjonen på det internasjonale arbeidet. Følgende har blitt spilt inn som viktige områder, og er i hovedsak i tråd med HODs strategi.

- Legemiddelmangel og beredskap
- Smittevern
- Antibiotikaresistens
- Ikke-smittsomme sykdommer, inkludert kreft
- Grønn helse
- Digital helse
- Vold i nære relasjoner og kjønnsbasert vold

